

8/7 1954

Folket om folkomröstning

Liksom vid flera tillfällen under senare år (1947, 1948, 1951, 1952) har Dagens Nyheter genom Gallupinstitutet anordnat en opinionsundersökning i folkomröstningsfrågan. Den framställda frågan — intervjuerna ägde rum i maj och juni — var följande:

Tycker Ni det vore bra eller inte om man i Sverige införde en möjlighet att AVGÖRA vissa särskilt viktiga frågor genom folkomröstning, där alla röstberättigade fick delta? (En sådan s. k. beslutande folkomröstning skulle innebära att folket i efterhand i vissa fall fick godkänna eller förkasta ett beslut som riksdagen för sin del fattat, alltså en sorts "vetorätt" för folket.)

Svaren fördelar sig totalt och inom de demokratiska partierna såsom framgår av nedanstående tabell:

	Höger	Bondeförbundet	Folkpartiet	Socialdemokraterna	Totalt
	%	%	%	%	%
Det vore bra ...	67	44	69	54	59
Inte bra ...	25	36	18	31	26
Vet inte ...	8	20	13	15	15
	100	100	100	100	100

Av svaren framgår att en mycket stark majoritet önskar en reell utvidgning av folkomröstningsinstitutet genom införande av decisivt (avgörande) referendum. På denna punkt har alla opinionsundersökningar givit i huvudsak samma resultat. Den majoritet som uttalade sig positivt var 55 procent år 1948, 60 procent år 1952 och 59 procent i år. Liksom förut har folkomröstningskravet också flertal inom alla partier. Men i övrigt framträder skillnader mellan de tidigare undersökningarna och den nu hållna av ganska stort intresse. Den grupp som inte har någon åsikt ("Vet inte") har avsevärt sjunkit, från 25, 34 och 24 procent respektive 1948, 1951 och 1952 till blott 15 procent i år. Den debatt som förts kring institutet, särskilt i samband med utredningar och riksdagsbeslut, har tydligen haft till följd att väljarna i ökad omfattning tagit ställning. De som förut varit utan åsikt har till stor del gått över till den negativa linjen. Mot 20 procent nej-röster 1948 och 1951 och 16 procent 1952 står 26 procent i år.

Det är regeringskoalitionens avvisande hållning som haft effekt bland de med dess partier sympatiserande väljarna. Särskilt slående är förändringen inom bondeförbundet. Här stod i procent 60 mot 12 år 1952; nu är siffrorna 44 mot 36, och

bondeförbundet är alltså det enda parti som har nästan lika många negativa som positiva röster för folkomröstningstanken. En liknande men ej alls så markerad utveckling har försiggått inom socialdemokratiet; detta partis gamla anslutning till folkomröstningstanken och kanske över huvud dess bestämda demokratiska inriktning har verkat därhän att en påfallande motsättning fortfarande finns mellan ledningens negativism och väljarnas önskan om direkt folkstyrelse. År 1952 uttalade sig 56 procent av socialdemokraterna positivt och 20 procent negativt; nu är dessa procenttal 54 och 31. Partiets alltmera aggressiva propaganda mot folkomröstning har sålunda inte i nämnvärd grad minskat den del av dess väljare som är för institutet, men har påverkat de likgiltiga eller osäkra så att antalet negativt inställda betydligt stigit. Inom högern och folkpartiet har tendensen snarast varit den motsatta. Det har sitt intresse att fastslå att högerfolket fortfarande är något mindre kompakt positivt än de liberala, trots att partiledningarna gått samman i sina reformkrav; inom högern har tydligen den traditionella miss-

tron mot folkliga avgöranden spelat in.

I sin helhet är emellertid opinionsundersökningen ett slående bevis på folkomröstningskravets styrka och stabilitet inom valmanskåren. Trots den agitation som de två koalitionspartierna och särskilt socialdemokratien bedrivit är den överväldigande majoriteten för en demokratisk reform oförsvagad. Det kan till och med sägas att den senaste undersökningen är den mest glädjande från folkomröstningsvännernas synpunkt. Vi kan hänvisa till en fast folkopinion; varje försök att bestrida detta är efter vad som skett hopplöst.

Regeringspartierna har avvisat den avgörande folkomröstningen; de har endast tveksamt och surmulet godtagit en viss utvidgning av den konsultativa formen. De har därvid handlat i direkt strid mot folkmeningen — ett bevis för att de har orätt i sitt argument att riksdagen kan väntas väl avspejla folkets uppfattning. I våras föreslog oppositionen att en konsultativ omröstning skulle hållas rörande införandet av den decisiva formen. Regeringsblocket sade nej. Det är nu uppenbart att de därmed hindrade en konsultation av folket som skulle ha undergrävt deras egen negativa ståndpunkt. De styrandes rädsla för folket har visat sig väl grundad. Frågan är om på längre sikt partiledningarna eller valmännen skall bli bestämmande.